

Nagovor ob otvoritvi razstav: Andrej Perko, Stati inu obstati

Avtor: mag. Viktor Žakelj

Tu na častitljivem Placu, kjer je pred stoletji za nekaj desetletij domovala novoveška protestantska misel, na mestu, kjer jo je ob koncu 16 stoletja pomendrala nasilna reformacija, in so gorele prve slovenske tiskane besede, nocoj po zaslugi direktorice Jane odpiramo fotografsko razstavo inženirja in uveljavljenega fotografa Andreja. Dejanje je polno simbolike, radostnih in bridkih spominov, je priložnost za kratko srečanje s samim seboj, je prilika, da se zavemo svojih korenin, da podoživimo začetek naše etnogeneze, da se vprašamo, kaj moramo storiti, da reka slovenstva v amerikaniziranem, neoliberalnem, globaliziranem svetu ne bo za vedno presahnila.

Mali Primož, ki je že s svojim imenom sporočal, da ga je narava izbrala za »primusa«, za prvega, iz revne vasice, s slamo kritih hiš, kjer je bil le gospodov grad, ki mu je oče vdano služil, zidano poslopje in to morda celo le zato, da bi se moglo upirati srbohrvaško govorečim Turkom, ki so leto za letom plenili, pobijali in požigali, stopi z 12 leti v svet zidanih mest, mogočnih katedral, kjer božja in posvetna beseda že nekaj časa preganja srednjeveško zatohlost.

Tako Kranjci, Štajerci, Korošci, Istrani, Dolenjci,... dobijo po Trubarju novo ime – Slovenci, svoj knjižni jezik, lastno cerkev. Postanemo del uspešne novoveške evropske zgodbe. Od tedaj dalje je sleherni Slovenec, ki vzame v roko knjigo, v stiku s Trubarjem, kot bi rekel naš Tavčar.

Tudi Loško gospostvo je kar pomemben igralec v tem prvem dejanju razsvetljenstva. Pa tudi kasneje tukajšnje gospodarstvo uspešno lovi korak z dinamičnim blagovnim gospodarstvom, vrsta naših ljudi se uveljavi v svetu umetnosti in v politiki. Sedaj pa je videti kod da se ne najdemo najbolje: gospodarstvo – z redkimi izjemami – se težko privaja na poindustrijski čas, ko postajata znanje in inovativnost dominantna proizvodna tvorca, ni kaj prida odmevnejših umetnikov, politika pa postaja domena drugorazrednih.

A ne kaže obupavati: taka razstava je lahko spomin in obenem opomin. Je lahko vzpodbuda, da sežemo po Tavčarju, katere opus prevevajo protestantske zgodbe, da vzamete v roke pisanja dr. Berčiča, ki je priznan raziskovalec reformacije in protireformacije, ali, da sežete po delih dr. Benedika, ki v reformaciji vidi predvsem začetek katoliške preнове, ki dodajam, z Janezom 23 in Pavlom 6 še zdaleč ni končana.

Je pa lahko tudi kot opomin, da se poslovimo od duhovne lenobe, da se po Trubarjevo upremo oportunističnosti, ki ga je svet okoli nas poln, da ponovno premislimo svoj odnos – kot bi rekel Trubar – do božjega, tistega, kar nas presega, da zaveslamo – če tudi proti toku – družbeni ustvarjalnosti in novim prostranstvom svobode nasproti.

V tem je smisel tovrstnih spominjanj in obenem graja tudi aktualne oblasti, ki ni dojela, da je Trubar, ta človek številnih talentov, zdaj in za vedno naša najbolj prepoznavna blagovna znamka.